
Діонісій МАРТИШИН, священник

(Українська Православна Церква, Київська Духовна Академія, м. Київ)

СОЦІАЛЬНЕ СЛУЖІННЯ ЦЕРКВИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Наукові праці МАУП, 2002, вип. 4, с. 200–202

Діалог світської та богословської науки завжди спрямований на розширення та поглиблення соціальної думки Православної Церкви, він сприяє впровадженню богословського знання в соціальну практику через пошук шляхів взаємодії Церкви та суспільства. Соціальне служіння Церкви спрямоване на перетворення, освячення суспільства та окремих соціальних інститутів, воно посилює вплив християнської громадськості на український соціум через священну місію Української Православної Церкви.

Розвиток соціальної доктрини Церкви [6, 11], пошук духовних векторів розвитку суспільства, соціальне служіння християнства, духовно-моральне оздоровлення соціуму є найважливішими, ключовими напрямками священної місії Православної Церкви у сучасному світі. Варто наголосити, що сьогодні різко зростає науковий інтерес до соціального вчення християнства. Не лише богослови, священнослужителі та віруючі Українських Церков почали цікавитися проблематикою соціального життя сучасного суспільства, але й світські спеціалісти, вчені: політологи, філософи, психологи, соціологи та правознавці звернулися до основ соціального вчення Української Православної та Римсько-Католицької Церкви. Соціальна доктрина Церкви за своєю сутністю є богословською наукою, яка розглядає питання розвитку суспільства (Церкви, держави, культури, освіти, економіки) та людської особистості у житті соціуму. Всі ці питання та численні інші проблеми соціального та духовного буття людства, на нашу думку, мають залучатися до кола знань сучасного християнина.

Аналіз соціальної ситуації, що склалася в галузі буття сучасного людства та безпристрасний огляд останніх подій у житті українського

народу свідчить про те, що сьогодні християнство має приділяти першочергову увагу не лише молитвам, богослужінню, збереженню традиції минулого, розбудові внутрішнього світу своїх вірян, але й соціальній проблематиці життя сучасної людини [5, с. 31].

Соціальні та духовні виклики, що стоять перед християнством, ще у першій половині ХХ століття чудово розумів видатний католицький мислитель, богослов та філософ, священник П'єр Тейяр де Шарден (1881–1955). Його соціальні погляди будувалися на платформі християнського осмислення буття людини у світлі досягнень сучасної науки [9]. Він розкривав християнське духовне життя людства, актуалізуючи та вмотивовуючи соціальну активність християнства, надихаючи на творчість людську особистість у процесі конструктивного пізнання світу. Слід зауважити, що не лише наукові, соціологічні, але й звичайні людські ідеї, уявлення, поняття, цінності не можуть бути несоціальними, оскільки вони є результатами спільної духовної діяльності людства. Тейяр де Шарден розглядав людину як духовно-матеріальне, релігійно-соціальне творіння Бога. А саме християнство для нього завжди було "диханням Божим", енергією перетворення та освяченням благодаттю Божою усього всесвіту [10, с. 20–21]. Він наголошував, що людина стає цілісною особистістю лише завдяки усвідомленню своєї священної місії перед Богом та взаємодії між людьми в Церкві й суспільстві [10, с. 22–23]. Тому соціальна думка французького богослова має інтегративний характер, включаючи в себе та осмислюючи в богословському контексті знання з палеонтології, філософії, антропології, соціальної філософії, психології, теорії культури та релігієзнавства.

Видатний релігійний мислитель, священник Тейяр де Шарден досліджував не лише релігійний досвід спілкування християнина з Богом, закономірності внутрішнього, духовного, релігійного, морального світу людини, але також різні прояви духовної творчості особистості, соціальні взаємодії, які складаються між індивідами та їх спільнотами в релігії, культурі та науці. Він намагався донести до представників сучасної науки богословські знання Римсько-Католицької Церкви та теорії духовного життя християнства, іншими словами, актуалізувати духовну спадщину християнства у сучасному діалозі науки та релігії.

Варто відзначити, що глобальні трансформації у житті сучасного суспільства стимулюють процеси становлення, розвитку соціальної роботи Церкви, її теоретичну та практичну основи. Саме виникнення світської молоді науки, "соціальна робота" та її стрімкий розвиток у другій половині ХХ століття стали відповіддю на запити самого життя та соціальні потреби суспільства. Зазначимо, що складності та суперечності розвитку сучасної української реальності в галузі політики та економіки призвели до збільшення кількості людей, які потребують соціальної підтримки, у зв'язку з чим актуалізувалася потреба в спеціалістах соціальної роботи не лише в державі, але й у церковних парафіях.

Спільні зусилля Церкви та світських науковців передбачають осмислення богословських аспектів соціального служіння Церкви у сучасному світі та вирішення соціальних проблем, що стоять перед усім українським суспільством та Українською Православною Церквою зокрема. Соціальні аспекти людської життєдіяльності та соціальна поведінка суспільства детально вивчаються соціальним вченням Православ'я та соціологією. Соціальне служіння Церкви є синтезом богословської теорії та практики християнства в наданні допомоги людині та суспільству і є на сьогодні найбільш перспективним напрямом богословської науки і пастирської діяльності на парафії.

Тема соціального служіння Церкви набуває великої актуальності у зв'язку з необхідністю створення, розвитку та впровадження соціальної концепції Руської Православної Церкви [6, с. 5]. Соціальне служіння, справи милосердя є стимулом та каталізатором кардинальних реформ у галузі науково-богословської соціальної думки Церкви. Дослідницький інтерес до соціальних питань обумовлюється тим, що від вирі-

шення глобальних проблем суспільства напряму залежить саме майбутнє людства [12, с. 142].

Таким чином, соціальне служіння Церкви призначене для того, щоб допомогти людині, яка опинилася у важких та складних життєвих обставинах, знайти Бога у власному серці, своє місце у житті суспільства, Церкви, громади, а також зреалізувати свій потенціал, стати на шлях самореалізації, творчості та конструктивної розбудови життя суспільства. Священнослужитель, крокуючи шляхом соціального служіння, прагне допомогти кожній окремо взятій людині досягнути цілісності життя та самовизначитись у контексті християнського вчення Церкви про людину та суспільство. При цьому зазначимо, що соціальне служіння Церкви торкається усіх сфер життєдіяльності людини.

Наголосимо, що питаннями соціального служіння завжди опікувалися відомі богослови як Православної, Римсько-Католицької, так і Протестантської Церкви. Серед представників Православ'я: Святіший Патріарх Московський та всієї Русі Олексій II, Блаженніший митрополит Володимир (Сабодан), митрополит Антоній (Блум), митрополит Кирило (Гундяєв), архієпископ Михайло (Муд'югін), протопресвітер Олександр Шмеман, протоієрей Олександр Мень, протоієрей Микола Балашов, ігумен Веніамін (Новік), диякон Андрій Кураєв, професори Олексій Осипов, Христос Янарас та Олів'є Клеман [8]. Необхідно виокремити велику значущість для становлення соціальної думки християнства богословських праць визначних діячів Римсько-Католицької Церкви: Святішого Отця Папи Римського Івана ХХІІІ, Святішого Отця Папи Римського Івана Павла II, кардинала Йозефа Гьофнера, кардинала Анрі де Любака, священника П'єра Тейяра де Шардена [1, 4, 8, 9, 10, 11]. Богословському баченню діалогу науки та релігії велику увагу приділяли Ієн Барбур, Кристофер Доусон та Райнхольд Нібур. В цілому зазначимо, що теоретичні проблеми соціальної роботи Церкви в ХХ столітті вирішувалися багатьма релігійними мислителями, філософами, соціологами, педагогами, психологами та спеціалістами інших галузей гуманітарного знання [2, 3]. Соціальне служіння і соціальна робота Церкви як науковий напрям богословської думки перебувають у стані безперервного та прискореного розширення свого проблемного простору дослідження. Осмислення викликів сучасної цивілізації, історичних зрушень, що відбуваються в житті українського соціуму, стимулюють розвиток соціального слу-

жіння Церкви як науки і як практики християнського життя.

Вивчення багатогранної спадщини християнства має допомогти священикам, студентам та вихованцям духовних шкіл зорієнтуватися в складному й багатоманітному просторі сучасної науки та дасть змогу акумулювати теоретичний та практичний досвід соціального служіння Церкви, сприяючи створенню нових моделей взаємодії Православної Церкви та сучасного суспільства у справі християнського служіння нашим ближнім.

Література

1. А. де Любак. Парадокс Церкви. — Милан — Москва: Христианская Россия, 1967. — 144 с.
2. Булгаков С. Н. Труды по социологии и теологии: в 2-х т. Т. 1: От марксизма к идеализму / Ин-т социологии. — М.: Наука, 1997. — 336 с.
3. Булгаков С. Н. Труды по социологии и теологии: в 2-х т. Т. 2: Статьи и работы разных лет. 1902 — 1942 / Ин-т социологии. — М.: Наука, 1997. — 826 с.
4. Иоанн Павел II. Энциклика ВЕРА И РАЗУМ (FIDES ET RATIO) Его Святейшества Папы Римского Иоанна Павла II. — М.: Издательство Францисканцев, 1999. — 152 с.
5. Кураев Андрей, диак. Дары и анафемы: что христианство принесло в мир. Размышления на пороге III тысячелетия. — М.: Изд-во Московского Подворья Свято-Троицкой Сергиевой Лавры, 2001. — 448 с.
6. Основы социальной концепции Русской Православной Церкви. — М.: Издательство Московской Патриархии, 2000. — 160 с.
7. Система социологического знания: Учеб. пособие / Сост. Г. В. Щёкин. — 4-е изд., стереотип. — К.: МАУП, 2001. — 206 с.
8. Соціальна доктрина Церкви (Збірник статей). — Львів: Свічадо, 1998. — 300 с.
9. Тейяр де Шарден П. Феномен человека. — М.: Наука, 1987. — 240 с.
10. Тейяр де Шарден П. Божественная среда / Пер. с франц. О. С. Вайнер, Я. Г. Кротова и З. А. Масленниковой. Вступ. ст. прот. Александр Мень. — М.: Издательство "Ренессанс" СП "ИВО-Сид", 1992. — 311 с.
11. Хёффнер Й. Христианское социальное учение. — М.: Культурный центр "Духовная библиотека", 2001. — 324 с.
12. Щёкин Г. В. Социальная философия истории (теория социального развития): Монография. — К.: МАУП, 1996. — 152 с.